Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa Strateginen toimintaympäristöanalyysi sekä skenaarioita vuoteen 2045.

Tulevaisuus valiokunta 4.3.2026
Kirjallinen asiantuntijalausunto: **Kiinan todellisuudet ja (omat) totuudet**
Tiina Airaksinen, Dosentti, Aasian tutkimuksen vanhempi yliopistonlehtori, Helsingin yliopisto
tiina.h.airaksinen@helsinki.fi

Lisäselvitys, 25.3.2026

Miten/minkälaisena Suomi nähdään tai ymmärretään esimerkiksi Kiinasta käsin?

Kiinalla on perinteisesti ollut hyvä mielikuva Suomesta. He muistavat edelleen sen, että Suomi oli ensimmäisiä maita, joka tunnustivat Kiinan kommunistisen kansantasavallan tammikuussa vuonna 1950 ja maat solmivat diplomaattisuhteet saman vuoden syksyllä. Lisäksi Suomi on suhtautunut hieman pidättyvästi Kiinan ihmisoikeuskysymysten, Taiwanin aseman sekä muiden poliittisesti herkkien aiheiden julkiseen kritisointiin.

Kiinasta käsin Suomi näyttäytyy ennen kaikkea pienenä mutta korkean luottamuksen, teknologisen osaamisen ja institutionaalisen vakauden maana. Suomen kuva rakentuu kuitenkin useiden päällekkäisten kehysten kautta: taloudellisena kumppanina, geopoliittisena toimijana, arvopohjaisena länsimaana sekä osana laajempia EU- ja länsiblokkeja. Suomi-mielikuva on positiivinen mutta Kiinassa ymmärretään myös maan toiminnan ja mahdollisuuksien rajallisuudet.

Talous: pieni mutta laadukas kumppani

Kiinalaisessa kontekstissa Suomi nähdään usein korkean teknologian, koulutuksen ja innovaatioiden maana. Keskeisiä piirteitä on vahva osaaminen digitaalisessa kehityksessä, koulutuksessa ja kestävissä ratkaisuissa. Kiinassa on aina, jopa dynastioiden aikaan, arvostettu koulutusta. Koulutus nähdään vahvasti sosiaalisen stratifikaation leimaamassa valtiossa keinona nousta yhteiskunnallisessa hierarkiassa.

Suomi ei ehkä ole markkinana suuri, mutta se edustaa “laadun ja luotettavuuden brändiä”, ollut sitä jo 1900-luvun alkupuolelta alkaen. Samanaikaisesti sillä on marginaalinen rooli verrattuna suuriin EU-maihin. Suomi toimii Kiinan silmissä usein “porttina” Eurooppaan – ei niinkään itsenäisenä talousmahtina.

Ulkopolitiikka: pragmaattisuudesta blokkiajatteluun

Historiallisesti Suomi on nähty Kiinassa pragmaattisena ja varovaisena toimijana, joka tasapainottelee suurvaltojen välillä. Tämä kuva on kuitenkin muuttunut viime vuosina erityisesti koska NATO-jäsenyys on vahvistanut käsitystä Suomesta selkeästi länsileiriin kuuluvana valtiona. Sen lisäksi tiivistyneet suhteet Yhdysvaltoihin nähdään osana laajempaa strategista linjaa ja Suomi ei enää näyttäydy "välimaaston" toimijana vaan osana lännen turvallisuusarkkitehtuuria. Kiinalaisesta näkökulmasta tämä voi heikentää Suomen aiempaa roolia neutraalina valtiona ja sillanrakentajana. Toki Kiinan on itsekin pragmaattinen toimissaan, joten se ymmärtää hyvin Suomen turvallisuustilanteen muutoksen, joka tapahtui erityisesti Venäjän Ukrainan hyökkäyksen jälkeen.

Ihmisoikeudet: hiljainen mutta periaatteellinen

Suomi yhdistetään vahvasti liberaaleihin arvoihin ja ihmisoikeuksiin. Kiinassa tämä nähdään osittain kaksijakoisesti toisaalta Suomi edustaa ennakoitavaa ja periaatteellista oikeusvaltiota ja toisaalta ihmisoikeuspuhe nähdään helposti osana länsimaista normatiivista agendaa, johon liittyy esimerkiksi YK:n ihmisoikeuksien julistus. Kiinan oma ymmärrys ihmisoikeuksista perustuu enemmän ymmärryksestä 'primäärisiin ihmisoikeuksiin', joihin kuuluvat oikeus ruokaan, asuntoon, koulutukseen ja työpaikkaan. Kiinan lähestymistapa korostaa kollektiivista kehitystä, suvereniteettia ja sosioekonomisia oikeuksia yksilöllisten poliittisten vapauksien sijaan ja valtio painottaakin köyhyyden vähentämistä, vakautta ja kansallista kehitystä. Kiinassa katsotaan, että oikeus toimeentuloon ja kehitykseen on ensisijainen, ja näin siellä keskitytään koko yhteiskunnan turvallistamiseen, talouden turvallisuuteen, koulutukseen sekä niin sanottuun "koko prosessin kansandemokratisoitumiseen". Samalla toki rajoitetaan kiinalaisten mukaan 'tosisijaisia ihmisoikeuksia' kuten poliittista toimintaa, sananvapautta ja uskonnon harjoittamista.

Huomionarvoista on, että Suomi ei ole ollut ihmisoikeusasioissa Kiinan näkökulmasta kaikkein äänekkäin kriitikko mutta se toimii osana Euroopan unionin yhteistä linjaa. Näin Suomi "sulautuu" osaksi suurempaa arvopoliittista kehystä, jota Kiina pyrkii kyseenalaistamaan esimerkiksi Shanghain yhteistyöorganisaation puitteissa.

Vihreä siirtymä: kiinnostava kumppani

Kiinassa yksi Suomeen liittyvistä vahvimmista ja myönteisimmistä mielikuvista liittyy kestävään kehitykseen. Suomi nähdään ennen kaikkea teknologisesti edistyneenä vihreän siirtymän toteuttajana sekä vahvana osaajana kiertotaloudessa, energiatehokkuudessa ja koulutuksessa. Näillä aloilla Suomea ei pidetä pelkästään kilpailijana, vaan myös houkuttelevana yhteistyökumppanina. Kiinan näkökulmasta vihreä siirtymä on pragmaattinen ja poliittisesti vähemmän herkkä ala, mikä korostaa sen merkitystä kahdenvälisissä suhteissa

ja neuvotteluissa. Kiinalla on akuutti kiinnostus valtavan energiatarpeensa ja laajamittaisten ympäristöongelmiensa vuoksi yhteistyöhön erityisesti vihreän teknologian alalla. Tutkimusten mukaan puhtaan energian teknologiat vauhdittivat vuonna 2025 jo yli kolmasosaa Kiinan talouskasvusta.

EU-kehys: Suomen ääni osana suurempaa kokonaisuutta

Kiinasta käsin Suomea tarkastellaan usein ennen kaikkea EU:n jäsenenä, ei täysin itsenäisenä toimijana. Suomen linjaukset tulkitaan osana EU:n Kiina-politiikkaa ja silloin yksittäisen maan painoarvo jää rajalliseksi. Toki Suomen valtion kansalliset erityispiirteet tunnistetaan ja Kiinan näkemään kokonaiskuvaan vaikuttavat muutkin tekijät kuten esimerkiksi maiden historialliset taustat ja yhteistyökokemukset.

Suhde Yhdysvaltoihin: strateginen linjaus ja tulkinnallinen kehys kiristyvässä turvallisuusympäristössä

Suomen lähentyminen Yhdysvaltojen kanssa paikantuu kiinalaisissa tulkinnoissa osaksi laajempaa systeemistä muutosta, jossa eurooppalaisten valtioiden strateginen asemoituminen jäsentyy uudelleen suhteessa suurvaltakilpailuun. Kiinalaisessa diskurssissa Suomi on johdonmukaisesti osa läntistä turvallisuus- ja arvoyhteisöä, mikä tarkoittaa rajoitettua strategista autonomiaa ja kaventunutta kansallista liikkumavaraa erityisesti turvallisuuspoliittisissa kysymyksissä.

Keskeinen tulkinnallinen siirtymä koskee Suomen positiointia: aiemmin “pragmaattisena tasapainottelijana” näyttäytynyt toimija koetaan nyt selkeämmin länsiblokkiin integroituneena valtiona. Muutos heijastaa laajempaa kiinalaista tapaa jäsentää kansainvälistä järjestystä blokkiutumisen ja leiriytymisen kautta.

Kiinan näkökulmasta viimeaikainen Yhdysvaltain hyökkäys Iraniin sekä sitä seurannut Lähi-idän turvallisuustilanteen eskaloituminen toimivat todisteena globaalin järjestelmän konfliktialttiuden kasvusta. Kiinalaisessa analyysissa tällaiset kriisit vahvistavat käsitystä Yhdysvaltojen interventioherkkyydestä ja liittolaisverkostojen operatiivisesta merkityksestä. Tämän seurauksena Suomen kaltaisten liittolaismaiden nähdään kytkeytyvän entistä tiiviimmin Yhdysvaltojen johtamaan turvallisuusjärjestelmään, erityisesti kriisitilanteissa.

Suomen turvallisuuspoliittinen asema – mukaan lukien jäsenyys NATO:ssa sekä syvenevä puolustusyhteistyö Yhdysvaltojen kanssa – tulkitaan Kiinassa indikaattoriksi rakenteellisesta sidoksesta, joka rajoittaa Suomen toimijuutta autonomisena ulkopoliittisena toimijana. Tässä tilanteessa Suomen ulkopoliittinen liikkumatila ei ainoastaan kavennu, vaan myös sen rooli potentiaalisena “välittäjävaltiona” tai normatiivisesti itsenäisenä toimijana heikkenee.

Näin ollen Suomi näyttäytyy kiinalaisessa diskurssissa yhä selvemmin osana Yhdysvaltojen strategista etupiiriä, mikä vaikuttaa siihen, miten sen kanssa tehtävän yhteistyön edellytyksiä

arvioidaan erityisesti korkean teknologian, turvallisuuden ja kriittisen infrastruktuurin konteksteissa.

Lähteitä

Airaksinen, Tiina, **“**Forming an Anti-Imperialist National Identity in Republican China: The Finnish Interpretation”, *Nations and Nationalisms***,** 29/2023, 364-379. https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/nana.12906

Lagerda Helena, *China sees opportunities is global disorder*, MERICS 16.2.2026 https://merics.org/en/comment/china-sees-opportunities-global-disorder

People’s Daily, *China's green drive to gain momentum via new development roadmap,* 18.3.2026**,** https://en.people.cn/n3/2026/0310/c90000-20433906.html

Xinhua, *Explainer: Why doesn't Iran trust the U.S.?* 25.3.2026 https://english.news.cn/20260325/fe12e6d46c104e19b0801638eec91051/c.html